

Het jaar 1900

K. Friso

(met artikeltjes uit diverse Puttense/ze Couranten uit 1900)

In de Puttensche Courant van 4 januari 1900 wordt geprobeerd een vooruitblik te geven in de toekomst. Wat zal het jaar 1900 brengen? Ligt weliswaar de toekomst in nevelen gehuld, schrijft het blad, de nevelen zijn toch niet steeds zo dicht dat we niet een beetje zouden kunnen nagaan wat het jaar 1900 voor ons verborgen houdt. De toekomst wordt slechts ten dele door de mens beheerst. Het blad wijst op het spreekwoord "De mens wikt maar God beschikt", hetgeen niet wil zeggen dat de mens nu maar lijdelijk moet toezien hoe zich alles zal ontwikkelen. De Schepper heeft ons het verstand gegeven. Niet om het ongebruikt te laten maar om er, evenals van onze spieren, een nuttig gebruik van te maken. Dat verstand zegt ons, dat we moeten trachten de welvaart te bevorderen niet alleen voor ons zelf maar eveneens voor onze medemensen en ook voor onze kleinen, onze kinderen, die ons zijn toevertrouwd.

Het blad wijst op goede ontwikkelingen in Putten. Zeer binnenkort zal een sanatorium voor longlijders kunnen worden geopend aan de Harderwijkerstraat. Met de aanwezigheid van dit sanatorium zal ook het vreemdelingenverkeer bevorderd worden. De 'spaarkas' laat in Putten een villa bouwen. Dit kan het begin zijn van het verrijzen van tal van nieuwe villa's. Van belang zal ook zijn het instellen van een omnibus. Putten moet naam krijgen, aldus het blad.

6 Jaar gevangenisstraf

Volgens de Puttensche Courant van 11 januari 1900 heeft de rechtbank te Zwolle de timmermansknecht T.W.M. uit Putten tot 6 jaar onvoorwaardelijk gevangenisstraf veroordeeld wegens zware mishandeling. Veroordeelde heeft tijdens de Ossenmarkt

op 12 oktober 1899 de Puttense aannemer Gaasbeek met voorbedachte rade een mes in de buik gestoken. Op 1 maart 1900 weet T.W.M. samen met een andere veroordeelde uit het arrestantenhok achter de vestibule van het Arnhemse gerechtshof te ontsnappen. Beiden worden gepakt. T.W.M. wordt nog dezelfde dag aangehouden voor het gemeentehuis te De Steeg door rechercheur Klein Molenkamp en de gemeentesecretaris.

Nog een ontsnapte gevangene

In december 1899 ontsnapt de tot levenslang veroordeelde gevangene J .Z. uit de strafgevangenis te Arnhem. Hij moet kort na zijn ontsnapping op een nacht zijn in Putten wonende ouders hebben bezocht. Op 12 januari 1900 doet in Putten het gerucht de ronde dat ergens in het Sprielderbos opstijgende rook is gezien en dat de veroorzaker van de rook wel eens de ontsnapte J ,Z. zou kunnen zijn, die daar in het geheim een potje voor zichzelf aan het koken was.

De volgende morgen spoedt burgemeester Roosmale Nepveu, vergezeld door rijks- en gemeenteveldwachters en enige arbeiders, naar het bos waaruit de geheimzinnige rook opsteeg. Na een gedeelte van het bos te hebben omsingeld gelukt het de wegens vergiftiging van zijn vrouw veroordeelde J .Z. te arresteren. Dezelfde dag wordt hij onder politiegeleide terug naar Arnhem gebracht. J.Z. ontkende steeds dat hij zijn vrouw had vergiftigd. Op 30 januari 1900 bekent hij voor het gerechtshof in Arnhem de misdaad wel te hebben gepleegd. Hij zegt daartoe aangespoord te zijn geweest door de dienstmeid op wie hij verliefd was geworden. De bekentenis heeft tot gevolg dat het gerechtshof de levenslange gevangenisstraf terugbrengt tot een gevangenisstraf van 20 jaar.

Jachtwetovertradingen

Volgens de staat van vonnissen wegens jagen zonder vergunning en andere jachtwetovertradingen over de periode van 25 juli

1899 tot 9 februari 1900 werden 9 personen uit Putten veroordeeld wegens jagen zonder acte en 6 personen wegens het ongeoorloofd zetten van wildstrikken.

Lezing

De bekende dominee H. Pierson uit Zetten houdt op 19 februari 1900 's namiddags om 5.00 uur een lezing over de noodzaak van christelijk onderwijs in de christelijke school te Hoef op uitnodiging van het Locaal Comité der Unie voor scholen met den bijbel.

Verslag gemeentegeneesheer

Dokter H.A. Haentjens, gemeentegeneesheer, zendt op 19 februari 1900 het volgende verslag over 1899 aan het gemeentebestuur: "Het jaar 1899 kenmerkte zich door een laag ziektecijfer, weinig of geen besmettelijk ziekten. Een besmettelijke huidziekte onder de kinderen der bewaarschool noopte de heer burgemeester advies te vragen aan de Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht, echter zonder enig resultaat daar de wet in dezen geen vrijheid van handelen geeft. De lucht in de dorpschool is evenals vorige jaren zeer slecht, mede een gevolg van het onvoldoende ventileren en het bijeen plaatsen van een te groot aantal kinderen (soms 80) in een lokaaltje. Verschillende kinderen moet het bezoek aan school worden ontraden.

De verschillende verrichtingen van ondergetekende, de koepok-inenting en de doodschouw gaven in 1999 geen reden tot opmerkingen terwijl overigens de toestand in de gemeente als het vorig jaar is."

Paardenmarkt

Tijdens de op 7 maan 1900 gehouden paardenmarkt te Putten worden aangevoerd 6 paarden, 10 hitten/jonge paarden. Er is sprake van tamelijk

vlugge handel. De prijzen van paarden variëren tussen f 40,- en f 400,- . Van jonge paarden van f 120,- tot f 250,- en van hitten

van f 50,- tot f 150,-.

Overlijden Veearts

Na voorzien te zijn geweest van de H. sacramenten der stervenden ontslaapt op 19 maart 1900 de heer C. van Wiggen op 76-jarige leeftijd. De heer van Wiggen bekleedde sedert 1883 in Putten de betrekking van veearts. Niettegenstaande zijn hoge leeftijd vervulde hij zijn betrekking met grote ijver. Hij genoot als veearts een volstrekt vertrouwen. Hij had een uitgebreide praktijk tot ver in de omtrek. Als er klanten waren, die niet in staat waren zijn honorarium te betalen, dan hielp hij hen gratis. Volgens de Puttensche Courant steunde hij veel armen en droeg hij in belangrijke mate bij in de kosten van de kerk.

Hulpmeststoffen

De Puttensche Courant Van 22 maart 1900 maakt melding van de oprichting ten huize van J. van Dam van een vereniging tot

Allen die belangstellen in de oprichting van eene vereeniging tot het gezamenlijk aankopen van hulpmeststoffen, worden verzocht daarvan blijk te geven door op Maandag 19 Maart o.k. des avonds te zeven uur te komen bij JAN VAN DAM alhier, om eene bespreking te houden over genoemde zaak.

Mr. W. Roosmale Nepveu.

gezamenlijke aankoop van hulpmeststoffen (kunstmest). Een commissie is benoemd om statuten op te stellen. Deze bestaat uit Mr. W. Roosmale Nepveu, L. van Dam en H. van Donkersgoed.

Puttensche Courant

De Puttensche Courant is overgegaan in handen van een vereniging. Het blad zal ingaande 4 april 1900 des woensdags in de avond verschijnen, Het drukwerk is toevertrouwd aan de gebroeders Mooy te Ermelo. Het bureau van de krant is gevestigd

bij de heer B. van Boeijen, Dorpsstraat 96, gemeenteontvanger te Putten.

Concert

Het fanfarekorps Excelsior geeft respectievelijk op 28 en 29 april 1900 in het dorp en in de buurtschap Huinen een uitvoering. Medewerking aan de uitvoering verleent Jhr. C.A. Mollerus met vioolspel. Jhr. Mollerus werd in het begin van het jaar 1900 benoemd tot vrijwillig ter gemeente-secretarie van Putten.

Ovatie en feest in het gesticht

Op 31 maart 1931 viert de Baronesse van Aylva van Pallandt haar verjaardag. Ter gelegenheid daarvan brengt het fanfarekorps haar bij haar weeshuis in de nabijheid van de molen 't Hert een ovatie. Via de directeur van het weeshuis ontvangt het korps een flinke gift van de jarig barones. Ook de kinderen van weeshuis delen in de vreugd. De Puttensche Courant vermeldt:

"Vrolijk wapperde heden (31 maart 1900) de driekleur van het Weeshuis, alhier. Het was dan ook voor de bewoners der stichting een ware feestdag en dat wegens het ver jaren van de Hoogwelgeboren Vrouwe Baronesse van Aylva van Pallandt. Des middags ten twee ure kwamen de Hoog geëerde wel doeners de stichting binnen. Allen waren in de voorzaal aanwezig en een luid hoera werd aangeheven. Alles toonde dan ook een feestelijke stemming. Een sierlijke eereboog, in de voorzaal aangebracht, droeg mede daartoe bij. Nadat enkele liederen waren gezongen liet het Fanfarekorps zich horen, klein en groot hadden er schik in en luisterden met aandacht naar de stukken, die ten beste werden gegeven. Door den Hoogwelgeboren Heer Baron van Pallandt werd hun een woord van dank en waardering toegesproken. Nadat nog enkele zangstukjes met begeleiding van het orgel door een drietal kleine meisjes waren gezongen gingen allen naar de eetzaal waar tafels gedeckt stonden en werd op het zien van heerlijke chocolade en krentebroodjes opnieuw een bewijs gegeven van der kinderen blijdschap. Te ruim vier en een half uur vertrokken de Hooge bezoekers, Moge de Heere God vele jaren Baron en Baronesse van Pallandt sparen voor hunne stichting waar vele kleinen een toevlucht vinden en door hen worden verzorgd".

Turkse trom

Het fanfarekorps heeft besloten een Turkse trom aan te schaffen. Ook is besloten deel te nemen aan een festival van harmo-

nie- en fanfaregezelschappen op Tweede Pinksterdag te Baambrugge.

Overlijden Ds. Bolkestein

Op zondag 29 april 1900 overlijdt Ds. Jakob Bolkestein in de leeftijd van 49 jaar. Ds. Bolkestein werd te Huizen N.H. geboren

<p>PREDIKBEURTEN. Zondag 8 April. Ned. Herv. Kerk te Putten. Voorm. 9½ uur Ds. Bolkestein. Bediening H. Avondmaal. Nam. 2 uur Ds. Bolkestein. Bediening H. Doop. Geref. Kerk te Putten. Voorm. 9½ uur Ds. H. Kuik. Nam. 2 uur Ds. H. Kuik.</p>
--

waar zijn vader geneesheer was. Opgeleid tot onderwijzer werkte hij vijf jaren op een instituut. Hij bezat de akte Frans. Hij studeerde vervolgens theologie aan de Universiteit te Utrecht. Op 5 oktober 1879 deed hij in zijn eerste gemeente te Wijn-

jeterp in Friesland intree waar hij onder veel tegenstand tot zegen werkte. Was daarna predikant in Gerkesklooster (1882-1886) en Ter Aar (1886-1891). Nadat hij voor 55 beroepen bedankt had nam hij het beroep van de Hervormde Gemeente van Putten aan in 1891. Ds. Bolkestein laat een weduwe en tien kinderen achter. Onder grote belangstelling wordt hij op 3 mei 1900 in Putten begraven. Het is jammer dat zijn fraaie grafsteen op de Oude Begraafplaats door het gemeentebestuur enige decennia na de Tweede Wereldoorlog werd verwijderd.

Diefstal eikenboom

Begin april 1900 ontdekt boswachter Lubbert van Dam het spoor van een zwaar beladen kruiwagen. Het spoor volgend komt hij op een plaats terecht waar nog kort geleden een zware eikenboom is afgezaagd. Teruggaande bemerkt hij dat het spoor in de andere richting leidt naar het erf Van de woning van een zekere A.K. De boswachter vermoedt dat de eik in het schuurtje naast de woning is verborgen en besluit de politie in de arm te nemen. Vergezeld van een veldwachter keert hij terug. In de schuur wordt een eikenstam van 6 meter lengte en 72 centimeter dikte

aangetroffen. Burgemeester Roosmale Nepveu, die intussen ook gearriveerd is, neemt de bewoners in verhoor. Zij verklaren dat een zekere P.P., de vrijer van de dochter des huizes, de dader was. De politie begeeft zich naar Telgt waar P.P. werkzaam is. Hij bekent dat hij de vorige avond in gezelschap van zijn meisje J.H.K. de diefstal heeft gepleegd. P.P. en zijn meisje J zijn inmiddels getrouwd als ze voor de rechtbank te Zwolle moeten verschijnen. Tegen hen wordt op 10 mei 1900 een gevangenisstraf van 14 dagen geëist.

Sanatorium voor Longlijders

Het familie-Hotel van de N.V. "Hotel- en Bouwmaatschappij" aan de Harderwijkerstraat is aangekocht door geneesheer-directeur A.H. Haentjens, die het hotel al enige tijd in huur heeft en het in het begin van het jaar 1900 heeft ingericht als sanatorium voor longlijders.

Vereniging inkoop hulpmeststoffen

Op 25 juni wordt een vergadering gehouden van de Vereniging tot gezamenlijke inkoop van hulpmeststoffen onder voorzitterschap van burgemeester Roosmale Nepveu. Hij wijst op het grote voordeel van gezamenlijke inkoop:

1. de kosten van vervoer zijn lager;
 2. de kosten van de meststoffen zijn even eens lager;
 3. de kwaliteit is goed. Men kan een proefstation inschakelen.
- Een ontwerp-reglement, dat door een commissie is ontworpen, wordt voorgelezen. 26 personen treden toe als lid.

Groot Spriel

Het Landgoed Groot Spriel van Jonkheer Baud is overgegaan op Jonkheer J .E. Meijer te 's-Gravenhage, die het goed op 1 oktober 1900 zal gaan betrekken.

Hotel Rustoord

Het nieuwe hotel " Rustoord" Van de Wed. de Mots-van Rooijen

zal op 15 juli 1900 worden geopend. Het gebouw diende eerder als woonhuis van gemeentesecretaris Nab, die per 1 januari 1900 in dezelfde functie te Nijkerk werd benoemd. Het huis werd vergroot en verbouwd om het als hotel geschikt te maken.

Hulpmeststoffen

De Vereniging voor inkoop van hulpmeststoffen. die haar naam heeft veranderd in Vereniging voor Land- en Tuinbouwbelang, vergadert op 11 augustus 1900. Tijdens de vergadering worden bestellingen opgenomen. In totaal worden 10 wagons kunstmest besteld (1 wagon bevat 10.000 kg mest).

(uit: P.C. 4 april 1900)

— Het vangen van spreeuwen met zoogenaamde slagnetten is in dezen tijd van 't jaar een overtreding, waaraan velen mededoen. Ook in onze Gemeente maken velen zich daaraan schuldig en trachten daarmee hun brood te verdienen.

De spreeuw wordt, als zijnde een vogel, nuttig voor landbouw en houtteelt, door de wet beschermd. Dageelijksch ziet men dan ook aan den oever van de Zuiderzee, tusschen Elburg en Putten, een menigte rijkspolitie surveilleeren, om het vangen dier vogels te beletten en aanhoudend ziet men hen terugkomen, beladen met inbeslag genomen netten, welke, de onraad bespeurende vogelvangsters, bij hunne vlucht voor de politie, niet spoedig genoeg kunnen medenemen. Dat velen daarbij eene bekeuring oploopen, is te begrijpen.

Kunstschilder

De heer C. Brands heeft zich metterwoon als kunstschilder in Putten gevestigd.

Oogst

1900 Is een goed honingjaar. Door langdurige regenval is 1/3 van de aardappelopbrengst niet eetbaar. Het boekweitgewas belooft een ruime opbrengst. De haveropbrengst blijkt eveneens goed.

Torenklok

Na langdurige rust is de torenklok na behandeling weer op gang gekomen. Sedert 12 september 1900 klinken de slagen weer helder over het dorp.

Verbouwing station

In oktober 1900 zal een begin worden gemaakt met een Verbouwing Van het spoorwegstation. Aan de lijnen zijn belangrijke verbeteringen aangebracht. Het tweede spoor is met 700 meter verlengd.

Ossenmarkt

Het regent tijdens de Ossenmarkt. Tegen de middag wordt het weer wat beter. Het wordt langzamerhand drukker, Er wordt veel gebruik gemaakt van de draaimolen. Lange tijd draait de molen lustig rond. Incidenten doen zich niet voor. De markt heeft een kalm verloop. Op de markt worden 74 stuks hoornvee aangevoerd.

De handel is redelijk. De prijzen van vette koeien varieerden van f 130,- tot f 200,-, van melkkoeien van f 120,- tot f 150,- en van pinken van f 80,- tot f 100,-.

J F. Goettsch,
Vleeschhouwer
en
Spekslager
te
PUTTEN,

beveelt zich beleeft aan. voor de levering van eerste kwaliteit **Rundvleesch,** **Kalfsvleesch** en **Varkensvleesch** en alle soorten **Worst** en **Vleeschwaren.**
 Laat dagelijks aanvragen en bezorgen.

Telefoonkantoor

In zijn vergadering van 5 oktober 1900 besluit de gemeenteraad voor het eventueel in deze gemeente op te richten telefoonkantoor eventueel een lokaal van het gemeentehuis beschikbaar te stellen. Er bestaat de mogelijkheid om via de spoorwegtelegraaf spoedeisende berichten te verzenden. Dat gaat niet altijd vlot omdat de spoorwegberichten vaak voorrang hebben.

Aanranding eerbaarheid

Op 25 oktober 1900 veroordeelt de Arrondissementsrechtbank te Zwolle de boerenknecht K.P., wonende in de buurtschap Gerven, tot 3 maanden gevangenisstraf wegens feitelijke aanranding der

eerbaarheid. De eis was 1 jaar gevangenisstraf. Een door verscheidene ingezetenen ondertekend adres om hem geen zware straf op te leggen was bij de rechtbank ingezonden.

Aanrijding

De dertienjarige Dirk Schuitemaker wordt eind oktober 1900 nabij de villa Mariënhof aan de Harderwijkerstraat door een wagen omver gereden terwijl hij naar de terugkomst stond te kijken van de lotelingen voor de militaire dienst. Hij raakt daarbij bewusteloos en wordt gewond aan zijn wang. Gelukkig valt alles achteraf nogal wat mee. Van de dokter moet hij enkele dagen het bed houden.

Brand in Huinen

Op 4 december 1900 brandt het huisje van H. Bokhorst af. dat bewoond wordt door de weduwe Teunisje Zwart. Vroeger fungeerde dit huisje als logement voor reizigers, Er kan niets uit het huisje worden gered.

Verkiezing lid Provinciale Staten

In de Vacature van lid van Provinciale Staten, ontstaan door overlijden van Jhr. Mr. J ,H. van Haersma de With op 11 oktober 1900, wordt gekozen Mr. J .P.A. Graaf van Limburg Stirum (A.R.) In het kiesdistrict, waaronder de gemeenten Putten, Harderwijk, Ermelo, Nijkerk en Hoevelaken vallen, zijn op hem in totaal 1311 stemmen uitgebracht. Tegenkandidaat Mr. J ,F . Neeb (liberaal) verenigt in totaal 913 stemmen. In Putten zijn op Mr. Neeb 75 stemmen uitgebracht en 374 op Graaf van Limburg Stirum.

Treinongeluk bij station

De trein van Utrecht, die op 4 december 1900 kort na 16.00 uur op het punt staat om te vertrekken wordt van achteren aangereiden door een goederentrein. Van de stilstaande trein worden drie goederenwagons geheel verbrijzeld en enkele andere wagons

beschadigd. Behalve enige lichte verwondingen hebben geen persoonlijke ongelukken plaats. De baan is geheel versperd zodat alleen de andere baan kan worden gebruikt. De passagiers van de beschadigde trein kunnen hun reis met een volgende trein voortzetten. Met het opruimen van de ravage wordt direct ijverig begonnen. Oorzaak van het ongeluk is een misverstand met betrekking tot de stand van de wissel.

Veetelling

De uitslag van de in 1900 in de gemeente Putten gehouden veetelling is als volgt: 294 paarden, 6 ezels, 23 springstieren, 1832 melkkoeien en vaarzen, 690 kalveren, pinken en hokklingen, 114 st. mestvee, 10 trekossen, 1406 schapen, 949 bokken en geiten, 1827 Varkens, 31.807 kippen, 54 kalkoenen, 716 bijenkorven.

HOUTVERKOOPING.

De Notaris **PIESTER** te Putten zal op **Donderdag 18 Januari 1900**, 's morgens om **10 uur**, ten huize van de **Wed. HENDRIK ARENDSE** te **PUTTEN**

verkoopen:
de navolgende Houtgewassen

voor het **SPRIELDERBOSCH.**

30 hoeven aan den Nieuwen Prinsenvweg.

3 perceelen Dunsel.

No. 1 aan den Nieuwen Prinsenvweg; No. 2 aan den Malebeukweg; No. 3 op de Peppelen.

10 perceelen Akkermaalshout.

No. 1 de Goudkuil; No. 2 aan het Solwegje in het Wildvierel; No. 3 aan het Drieërwegje; No. 4 Brouwersboechje voor 't Sol; No. 5 de Nieuwe Brand aan den Ouden Prinsenvweg, Zuidkant; No. 6 de Voorste Laar aan den Grindweg; No. 7 en 8 aan den Peppelschenweg, Zuidkant; No. 9 en 10 op de Peppelen, Zuidkant.

6 perceelen Snoeitakken.

2 perceelen Plaggen.

1 perceel Stobben.

Aantewijzen 3 dagen voor den verkoop door den boschwachter W. van Beek.

Kerkklokken

Uit een onderzoek Van deskundigen is gebleken dat het luiden van een van grote klokken zeer gevaarlijk is. Tot herstellingen hebben plaats gehad zal driemaal per dag luiden met de kleine klok geschieden.

Ontginning heide

Volgens het gemeenteverslag over 1900 is er in Putten sprake van een toename van ontginning van heide tot weiland. Toepassing van kunstmest is daar debet aan.

Brug

Het aantal hectaren bosgrond bedraagt in Putten 2540, waarvan 1814 hectare opgaand hout en hakhout en 726 hectare dennenbos. De prijzen van brandhout, timmerhout, run en schors zijn in 1900 hoog.

+++